Edebiyat DÜNYASI

EDEBİYAT SANAT FIKIR AKTÜALİTE

SAYI: 13 - 14 — 15 OCAK 1949 — FİYATI 25 KURUŞTUR

BU SAYIDA

Fethi Giray, Oktay Akbal, Suat Taşer, Şahap Sıtkı, Enver Naci, Bedri Rahmi, İbrahim Zeki, Orhon Arıburnu v. s.

VE

Asaf Hâlet Çelebi'nin hikâyesi, Ferdi Tayfur ve Mümtaz Ener'in şiirleri

Yeni Yıla Girerken

Yeni yıla girerken, artık bizim de birşeyler vadetmeğe hakkımız ve yüzümüz olacağını düşünerek, yapacaklarımızdan bir ikisini okuyucularımıza duyurmak istiyoruz..

Yazan: SABAHATTİN HÜSNÜ

EDEBİYAT Dünyası gelen sayısı ile bir yıllık ömrünü tamamlamış bulunuyor

Bundan tam bir yıl önce çıkan ilk sayımızda, mutad üzere bir «Önsöz» bulunmayışı bazı okuyucular mızı şaşırttı, bunu mektuplarında belirttiler.

Bu güne kadar üçer, dörer sayı çıkıp batan dergilerin sayısı bir değil, beş değil; belki yirmiden de fazla. Hepsi bol keseden Önsöz»ler yazmışlar, vâdetmişler, vâdetmişler. vâdetmişler... Öyle ki artık bu sözler klâsik birer kalıp halini almış. Biz de «bir sürü şeyelr vâdedip sonunda yalancı veya mahcup çıkmaktansa hiç bir şey vâdetmiyelim, ama elden geleni gene yapalım» dedik. «Varsın okuyucu kendi bulup anlasın amacımızı».

Günden güne artan okuyucu sayımız bize cesaret ve kuvvet vermekten geri kalmıyor. Bununla övünüyoruz. Dergiyi çıkarırken karşılaştığımız yüzlerce müşkülü yenerken bu kitleden başka dayandığımız herhangi bir nokta yoktu. Bu gün gene de yok, o ayrı mesele.

Yeni yıla girerken, artık bizim de bir şeyler vâdetmeğe hakkımız ve yüzümüz olacağını düşünerek, yapacaklarımızdan bir ikisini okuyucularımıza duyurmak istiyorum. Meselâ gelecek aydan itibaren her sayımızda çok genç ve yüzdeyüz değerine inandığımız bir arkadaşı birkaç şiiri, hayatı ve fotoğrafyle birlikte Edebiyat Dünyası okuyucularına tanıtacağız. Böylece - haklı veya haksız - ün yapmış kişiler yanında gerçek birer değer olan genç arkadaşları yıllardanberi bırakagel'diğimiz «ihmal» çukurundan kurtarmış olacağız.

İkinci bir yeniliğimiz şu olacak: Arada bazı sayılarımızı önemi sebebiyle herhangi bir konuya tahsis edeceğiz. Meselâ 15 Mart sayımızı Köy Enstitülerine ayıracağımızı şimdiden okuyucularımıza duyurmak isterim. Köy Enstitüleri memleket kalkınmasında en önemli ödevi yüklenmiş durumdadır. Şunun, bunun hattâ bazı milletvekillerinin her fırsatta çamur sıvamakla uğraştıkları, yahut hiç umursamadan geçtikleri Köy Enstitülerine böyle bir sayı tahsisi de bizim ödevimizdir. Bu ödevi yapmaya bütün dergileri, bütün yazarları, şairleri, düşünürleri çağırıyorum. Aynı zamanda bütün Enstitülü öğrencilerden Enstitü çalışmaları, Köy öğretmenliği, Köy hakkında yazılar, şiirler, hikâyeler rica ediyorum. O sayımızda yalnız Enstitüsü şairlerin şiirleri ve Enstitülü hikâyecilerin hikâyeleri girecektir. Sonra ilgi veren resimleler gönderilirse onların da dergide neşri sağlanacaktır.

. . . .

Bizim bütün dileğimiz okuyucularımızın bizi anlamaları ve bize inanmalarıdır. Biz Atatürk devriminin çocuklarıyız. Kema'ist rejimi her türlü pis ve kirli ideolojiden uzak o'arak korumamız gerekiyor. Biz size inanıyoruz. Sizde bize inanınız, sevgi'i okuyucularım.

Yeni yı'ın hepimiz için başarı'ı olmasını d'lerim.

Ben bütün bayramlarda ağlarım

Ulus meydanında
Ata'nın heykeline karşı
Bir öğretmen gördüm çocukların başında
Dal gibi ince bir kemik-bir deri
İnanmıştı yüzünden belli
Gözlerinden sevinç ak yordu
Gözleri kurşun gibi ileri
Mustafa Kemal'e bakıyordu
Şehir ayaklanmış gibiydi
Şehir bayraklar içindeydi
Bandolar çalıyordu.

Ben bütün bayramlarda ağlarım
Ne zaman askerler geçse
O dağ heybetiyle Yedek subaylar
Ataların son mirası aziz hediye
Çelik saflar halinde Harbiye
Tarifsiz heyecanlarla dolarım
Ben bütün bayramlarda ağlarım

Çocuklar geçer
Tabur tabur
Bölük bölük çocuklar geçer
Yarının aydın günlerin büyükleri
Ekserisinin solgun-ekserisinin yorgun yüzleri
Askerler geçer
Köylüler geçer
İzciler geçer
Ben bütün bayramlarda ağlarım
Görünmez tellerime dokunur bu manzara
Hatıramdan ulu şehitler geçer
Halkımız geçer. Kalbini vermiş bayraklara
Sancaklar misâli dalga dalga
Tanrılar üstünde Atatürk geçer

Halim YAĞCIOĞLU

Beleşçi Destanından

SEN BASTIĞIN DALI KES
NASRETTİN HOCAM
BEN KESTİĞİN DALA BASARIM

. . . .

YAŞASIN HÜRRİYET!

ORHON MURAT ARIBURNU

Kendimizi nasıl tanıyor ve nasıl gösteriyoruz!

Nihat M. ÇETİN

Ziya Gökalp'ın «Hars» dediği şey, bir milletin âdet ve gelenekleri, zevki ve ruhu duyuş ve düşünüş tarzı, onu ellerden ayıran ve bir topluluğu millet yapan en koyu renk değil midir? Öteden beri halkla münevver arasında uzayıp gelen uçurumun sebebini gene Ziya Gökalp medeniyeti temsil eden münevverdeki kültür noksanlığında buluyordu. Münevverde kuvvetli bir kültür olsaydı, aldığı yabancı unsurları eritebilir ve onlara kendi damgasını basabilirdi. Şu halde yapılması gereken şey münevverin halka inmesi, halktan, o her şeyi kendinde eritebilen kudreti harsı, alması, medenî alemden getirilmesi zarurî olan şeyleri o potada, yeniden dökerek halkı kendi seviyesine çıkarmasıydı.

Halkı sevmek, onu tanımak, dillerde dolaştı durdu. Fakat, halkın diliyle konuşmak isteyişatını o kadar hızlı sürdü ki, hedefte dizginlerine sahip olmadığı gibi, aksi yönde bir hayli ilerledi ve gene halktan uzaklaştı. Diğer taraftan, vaktiyle edebiyatımıza tabiat tasvirlerinin fotoğraftan girişi gibi, san'at eserlerinde de taşra, bir nevi fotoğraf sathiliği ile, görüş yanılmalariyle yer almağa başladı. San'atkârın muhayyilesiyle hakikat arasındaki fark bir takım hılkat ucubelerinin doğmasına sebep oldu.

Yarım asırdan beri, tarafları hemen hemen ortaya atanlardan ibâret kalan bazı müfrit cereyanların müteassıp yolcuları bir tarafa, ressamlarımız arasında bize, garp tekniği içinde, dağımızı, taşımızı, kendi renklerimizi verenlerin bulunduğunu burada anmak bir borçtur.

Fakat edebiyatımıza Anadolu'nun pek çarpık ve tek taraflı girdiğini acı acı hatırlamak zorundayız. —

Meselâ gerçekten kuvvetli bir romancı, taşrayı yalnız askerliğinde görüyor, bilmem nasıl oluyor. Türk köylüsüyle Dostoyevski'nin garip tipleri arasında bir benzerlik buluyor. Hakikî bir vak'ayı ele

Bedri Rahmi Eyüboğlu

Değerli ressamımız Bedri Rahmi Eyüboğlu kendi atelyesinde bir sergi açtı.

Bedri Rahmi'nin eserlerinden birinin kopyası aşağıdadır.

Kabalaşan Kadın Zevki

Enver Naci GÖKŞEN

18 inci yüz yıl İngilteresinin «Şark Mektupları» muharriri güzel ve zarif Lady Montagu bir mektubunda Türk kadını için şöyle diyor:

«Türk kadınlarının en büyük süsü Türk oluşlarıdır. Bana öyle geliyor ki, bunlar süslenmek için elmas veya zümrüt takınmıyorlar. Belki o taşları üzerlerinde taşımakla süslenmiş, kıymetlendirmiş oluyorlar. Çünki her Türk kadını canlı bir inci ve paha biçilmez bir pırlantadır.»

Fransız ihtilâlinin meşhur kadın simalarından olan Mm de Recamier de Destu Mm. de Staël'e yazdığı bir mektupta diyor ki:

Bakışlarında arslan tebessümü, tebessümlerinde kuzu nazfeti sezilen bu sağlam yapılı, çok kibar ruhlu erkekler le beşikten mezara kadar yoldaşlık eden mes'ut kadınların şiir ve heyecan dolu hayatlarını düşündüm. Onlar da şüphe yok, bakışlarında ceylân tebessümü tebessümlerinde bülbül zarafeti taşıyan lâtif mahlûklar olarak.»

Göğsümüzü kabartan bu isabetli iltifatları okuduktan sonra bugünkü kadınlarımızın düştüğü zevk ve zarafet buhranını düşünerek üzülmemek elde değildir. Şurası muhakkaktır ki zevk, incelik ve bed'i heyecan dediğimiz ruh ziynetleri umumiyetle büyük bir sarsıntı geçiriyor: kadın, erkek hepimizin haz ve zevk anlayışımız hayli değişti. Fakat bu işte zararın daha büyüğü kadına düşüyor. Çünki âdeta cinsiyet farkını kaldırmağa çalışan iş hayatının ve teknik icapların ilişini kolaylaştırmak ister gibi kadınlarımızın zevksizliğe, kabalığa, zarafetsizliğe doğru koştuklarını görüyoruz. Bu gidişin en tehlikeli ve acıklı tarafını düşünüyorum. Önce yakın zamana ait ve bugünkü kadın giyim eşyaları gözümde birer birer canlandı: Sarıktan çarığa kadar. Bir zamanlar kadınlar İngilizce «Sarık» mânâsına gelen «Turban» sararlardı. Şimdi Şimali Amerika yerlilerinin giydikleri «Mokasen» denilen çarıkları giyiyorlar. Bizim çedik papucun ne günahı vardı! Kelimenin illâki yabancı tab'alı olması mı lâzımdı? Biz kadınların manto tekunyelerle dolaştığını da biliriz.

Elleri cebinde, pontolonlu kadınlar da zarif değil!

Ya o goygoycu torbaları gibi hantal çantalar!

Ciklet gevişi getiren hasbalar ve futbol maçlarında «vur, kır!» diye bağıran kadınlar. Bağıra bağıra zevksizce ve argolu konuşan Havva kızları... Moda ve görenek mahsulu olan bu marazilikler birer dalga halinde gelebilir, salgın hastalıklar gibi yayılabilirler ve sonra def olup gidebilirler. Tehlikeli olan bu acaipliklerin yerleşip kalmaları veya benzerlerinin türemeleridir. O zaman «mücevheratı kıymetlendiren», «şiir ve heyecan dolu» Türk kadını tamamiyle tarihe karışmış; an'anevi Türk anası ve ailesine hasret başlamış olacaktır. Mademki aile tabiî ve sosyal bir müessesedir; o halde kadının vazife ve rolünü ihmal ve inkâr edemeyiz. Onun üzerinde işlemek mecburiyetindeyiz.

Herkesin bildiği bu hakikatı C. Şehabettin şu güzel cümle ile hülâsa eder:

«Kızlarını terbiye etmiyen bir millet, oğullarını mânevî öksüzlüğe mahkûm etmiş demektir; hüsranına ağlasın!»

Konfordan iğrendiğini ve lükse taptığını söyliyen zarafet düşkünü Pierre Loti, Türk kadınına âşıktı. Tarih boyunca Türk kadınının senası edildi. Fakat bugünlerde yurdumuza gelen bazı yabancıların kadınlarımızı tenkid etiklerine şahit olarak üzülüyoruz. Ve bunu kadınlarımız için zararlı buluyoruz.

Ne olur, Standard idhal malı gibi zevk idhal etmiyelim. Zira ben mamneye çalışacağımız idhal zevkini, kendi benliğimizde, eski ve hakikî sahiplerine bile beğendiremiyiz.

FINDIK ÇUVALLARI

Önce fındık çuvallarına vurdu güneş
Sonra denizin üstüne
Fındık çuvalları ve ışıklar
Hep beraber mavnalara girdiler

Çuvalları taşıyan adamlar
Akşamleyin içmiştiler
Sırıtıyordu içlerinden biri
Diğeri sakız çiğniyordu sessiz sedasız
Burnunu sildi ayağa kalktı üçüncüsü

Fındık ve bira kokuyorlardı
Tramvayların gürültüsü geliyordu uzaktan
Lâvanta kokularıyla beraber
Halbuki ne sakindi deniz
Halbuki fundalıklar ne serindi
Bir köpek yan gelmiş ısınıyordu

Bir orospu mavnalara baktı kırıtarak
Sonra denize uzaklara baktı
Bir tayfa gördü onu gülümsedi
Ağzında kocaman bir sucuk parçası vardı

İki kız geldiler bir köşeye oturdular
Bisikletlerini fundalığa bıraktılar
Onlar orda konuşa dursun
Bisikletleri ahbaplık ede dursun
Pencerelerden armonik sesleri geliyordu

Önce fındık çuvallarına vurdu güneş
Sonra denizin üstüne
Fıdık çuvalları ve ışıklar
Hep beraber mavnalara girdiler.

Ömer Edip CANSEVER

Tiyatro:

Namı Diğer Parmaksız Salih

Adalet CİMCOZ

Şehir tiyatrosu Dram kısmında (nâmı-diğer Parmaksız Salih) adlı Necip Fazılın dört perdelik eseri bir görünüp bir kayboldu. Sahneye çıkmasından ziyade çekilmesi bir hayli dedikodulu olan bu acayip «nesne», müellifi hesabına ümidlerimizi kırdı. Ne ümid ediyordun? diyeceksiniz. Bu da ayrı bir mesele, hiç olmazsa şimdiye kadar yazdıklarından bir «parmak» daha ileri olsaydı. Ama ne yazık ki olamamış.

Eser, yapısız ve şekilsiz bir halde - fakat tiyatro mecmuasında ki yazılardan anladığımıza göre - büyük bir iddia ile sahneye çıktı. Cemiyetintedavisi imkânsız bir yarası ortaya konmuş: (Kumar.) Yarım asırdan beri her bakımdan ve her dilde delik deşik edilmiş bayat bir mevzu. Acaba müellif bunu yepyeni bir görüşle ve büsbütün başka bir seviyeden mi ele almış, ve yahut kumarın sosyal ve psikolojik sebeblerini tahlile girişmiş de bizlere yeni bir şey mi söylemiş diyeceksiniz. Hayır, ne gezer.

Eserde kumar var, kumarbaz var o kadar. Fakat hâdise veya illet olarak ele alındığı iddia edilen (kumarın), ne ferdi ve ne de sosyal bakımlardan bir tahliline rastlaamak mümkün. Eski bir kumarbaz olan Parmaksız Salih Allaha inanmış bir adam, Allah onu parmağının kesilmesile cezalandırmış olmasına rağmen o, yine de uslanmamış. Tripo işletiyor. Müellif bu Haddehaneli Salihi kahraman olarak ele almış, ona eserde (ülvi aksyon) yaptıracak. Piyesde, Allah, aile, şeref gibi mânevi kıymetlerin, kumarın karşısındaki acizlerini görüyoruz. Bunların hiç biri Kumar zehrine panzehir olamıyor. Parmaksız Salihin bir oğlu vardır. Salihe göre irsi olan kumar illeti bu çocukda da kendini göstermiş, o da kumarbazdır. Bunun farkına varan Salih elinde panzehir ile ortaya çıkıp (ülvi bir aksyon) ile oğlunu kurtaracak yaşıyoruz. Müellif makalesinde «ruh maktalarını çok zengin ve çeşitli telekki ettiğim bu tipte erkekliğin en derin ve girift âkidesi olan (Baba) yı en ileri babalık fedakârlığını yüklemeye kalkdım» diyor. İşte bu parmaksız Salih oğlunun kumarbazlığı yüzünden girdiği borçları karşılamak üzere, yüzbin liraya sigortalı olduğunu düşünerek hâdiseye bir kaza süsü vermek suretile intihar ediyor. Yâni hayatı bahasına sigorta şirketini dolandırarak oğlunun borçlarının ödenmesine yardım ediyor. Bu ölüm, müellifce (ülvi aksyon) dur. Çocuk bu ülvi aksyon karşısında kumar illetinden kurtulmuşmudur? Bilmiyoruz! Müellif eseri burada bitirmiştir.

Sadece çocuğun borçlarından kurtulduğu muhakkakdır. Fakat bu (ülvi aksyon) karşısında da kumardan vaz geçebilmiş olduğunu sanmıyoruz. Mademki müellifce kumaar (doktoru ve ilâcı olmayan bir illettir) ve mademki irsidir. O halde ülvi aksyon diye vasıflandırılân intihar da âdi bir dolandırıcılık olarak kalmaya mahkûmdur. Görülüyor ki, eserde (kumar) hâdisesi veya illeti üzerinde işlenmemişdir. Sadece ortada bir babanın mânasız fedakârlığı vardır. İşte bu âlelâde fedakârlık da eseri arapça filimlerin kötü melodram havasını vermişdir.

Eserin tekniği ve mimarisi dsayıftır. Daha doğrusu böyle şeyler yokdur. Müellif, ortaya yep yeni bir dava attığı zehabı içinde lisan, şekil ve usule ehemmiyet vermemişdir. Çilk ve bayağı bir muhteva şekilsizlik içinde ölmeye mahkûmdu, ve ö l d ü. Bence, ülvi aksyon Parmaksız Salih değil bizzat müellif yaptı. Necip Fazılın şair olarak tanıdığımız tarafı bu biçimsiz ve şekilsiz «çocuk» karşısında şahlandı ve protestosu ile onu sahnede boğdu.

Ne olurdu müellif, protestosunda hâtasını anlayıp eseri geri almak istediğini söyleseydi de, kusuru İ. Galip Arcana yüklemeseydi. Muhakkak ki ortada bir hâta vardı. Fakat yine muhakkak ki,hâtalı Galip Arcan değildi. Galip Arcan parmaksız Salihde fevkalâde idi. Ama parmaksız Salih fevkalâde olmayınca Aktör ne yapsın?

Sanat ve Huzur

Avni DÖKMECİ

San'at sevgiyi perçinler. Bu sevgide üst olan insandır. Huzur yanan bir lâmba. şişesine sıçrayan bir damla su ne yapmaz ki, bu şişeye?

İşte insan lâmbanın ta kendisi. Huzursuzluk ise bu sıçrayan sudan başkası değil.

Büyük dehâ, Atatürk: «Beşeriyetin hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir uzvu addetmek icabeder. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün âzâ müteessirdir.» demekle üst insan için en güzel san'at ölçüsünü vermiyor mu? bize. Ve yine: «Dünya milletlerinin saadetine ç lı mak, diğer bir yoldan kendi huzur ve saadetini temine çalışmak demektir. Dünya ve dünya milletleri arasında sükûn vuzuk ve iyi geçim olmazsa bir millet kendisi için ne yaparsa yapsın huzu dan mahrumdur.» demek'e Wilke'nin «TEK DÜNYA» sını ölmez dehâsından senelerce önce fışkırmadı mı?

O'nun fikirleri bize ve bizden sonrakilere tellim bir gösterici olacaktır. Bu gerçek, dünya çapında da böyledir.

Huzur lâmbasını hurdahaş yapanda insandır. Bu lâmbayı daha parlâk yapacak olanda insandır.

Hür bir fikir, hür bir san'at istenilen kişiyi meydana getirecek, bu kişi kardeşliği perçinliyecektir. Bu kardeşlikte üst olan insandır.

Kişi oğlumu üst yapansa san'attan başka nedir ki?

YENİ TÜRK ŞİİRİNİN RUHU

Yazan: Şahap SITKI

Büyük Türk Şairi Yahya Kemal Beyatlı, bilmem hangi ülkede çıkan, bilmem hangi dergiye, Türk şiiri üstüne bir makale yazmış. «Vatan» gazetesinde yazıdan parçalar gördük. Bir tek nokta dışında, yeni Türk şairinin halk dilini kullandığı noktası dışında, üstatla birleşmediğimiz için, bu yazı üzerinde biraz durmak istedik.

Yahya Kemal Beyatlı, yeni Türk şairinin yeni bir dünya görüşü olduğunu, şiirinden resimi, musikiyi tasfiye ettiğini, kadınca hassasiyete yer vermediğini, bir meydan sinisi kadar küçük dünyaya yeni bir şekil, yeni bir düzen vermeğe çalışanların yanı başında olduğunu, ne yazık ki, anlamamış görünüyor.

Evet üstat, yeni Türk şairinin, sizinkine hiç benzemiyen, yepyeni bir dünya görüşü vardır. Yeni Türk şairi ister ki, şiirinin bir muhtevası olsun. İnsan oğlunun alın yazısına bu kadar bigâne kalıp ölü tabiattan bahsetmesin. Tabiatın içinde, insan elinin oraya koyduğu canlı ruhu görsün. Yeni Türk şairi satıhta oyalanmaktan kaçınır. Mânayı, sizin inşa hünerinizle birleştirmeğe çalışır. Şiirin yalnız bir sihirli kelâm olduğuna inanmaz. Şiiriyle, bu fakir milletin kaderinin değişeceğini bilir. Sanıyorum ki, en gencinden en yaşlısına kadar, yeni Türk şairi, hiçbir zevk ve inceliği ihtiva etmiyen «Bir başka tepeden» adlı, aruzla kaleme alınmış manzumenize imzasını atsın:

> Ömrüm oldukça, gönül tahtına, keyfince, kurul
> Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer

Değil, sayın üstat. Muhteşem «Ağrı» dan bu yana başka türlü söyleniyor bu iş. Bir başka hassasiyetle söyleniyor:

> Sıvas yollarında geceleri
> Katar katar kağnılar gider
> Tekerleri meşeden. (1)

deniyor. Yahut:

> Katırcı Abdülkerim'in hikâyesi
> Her taşın her ağacın gölgesi
> Etrafa bakınarak gidiyoruz
> Öyle bir yere varmış ki yolumuz
> Bıçak açmıyor ağzımızı
> Siirt'le Beytülşebab arası. (2)

O yazınızda, zenginliğini belirtmeğe yanaşmadığınız yeni neslin şiirinde göz yaşı, ah ve vah gördünüz mü siz hiç? Kadınca bir taraf, bir hüzün var mı? Derdini de bilir yeni şair söylemesini, hoşnutluğunu da. Hem ne kadar erkekçe söyler, ne kadar kahramanca. Bilmesine bilirsiniz siz bunu. Bilirsiniz ya, söyliyemezsiniz. Ama söylemeseniz de olur. Gün gelecek, bu milletlik hazineler, sizin en güzel şiirleriniz gibi anlaşılmaları için anahtarlara lüzum göstermeksizin, yüreklere açılacaktır.

> Kim bu vurulmuş yatan ova boyunca
> Bir kan çeşmesine açık durup avucu
> Çile pazarında cana pey sürümü
> Çözmek mi istemiş o çetin düğümü;
> Sonsuz bir nağmede çatlıyan bu kamış
> Bir yetirdiğimiz cennet mi aramış.
> Ölümsüz barışa gülen şafakları
> Lezzet ve esenlik tüten ocakları
> Ömre öpüş tadiyle uyandığımız
> Tanrısal bir çırağ gibi yandığımız...
> — Dağ! Senin yandığın gibi bir vakitler —

Muhip Dranas'ın bu mısralarında, sizin şiirlerinizde sık sık raslanan o üçlü düzenden, sesten, renkten birşey buluyor musunuz? Başka bir sanatın ruhundan faydalanma var mı? Resim, musiki var mı?

Nedense, yeni Türk şiirinin içinde yanan pırıl pırıl ruhu, yerin, göğün zengin merhem kaynaklarını insanoğluna vermeğe çalışan, o ruhu anlamak istemiyorsunuz. Size şu kadarını da ben haber vereyim: Yeni Türk şairinin, sizin güllük gülistanlık dünyanızda mesut yalnızlığınızda, canı sıkılır. Çünkü onlar, mücadeleyi hayatın tuzu biberi sayarlar.

Bazı memleketlerde hâlâ bizi esli, poturlu sanmalarına kızmamalı. Büyük Türk şairi Yahya Kemal Beyatlı, Türk şiirini tanıtmak için bir yazı kaleme alıyor. Türk şiirinde sözünü ettiği şairlerin en genci Emin Bülent ile Ahmet Haşim merhum. Kendi şöhreti etrafında bir sinek vızıltısını bile kaçırmıyan büyük şair, kartal kanadlariyle yükselen benim neslimin bütün şairlerini birden unutuvermiş.

(1) Cahit Külebi

İstanbul şehri üzerine

— Büyük Elçi Yahya Kemal Beyefendi — beyanındadır.

Cânım İstanbul,
Sokaklarında, caddelerinde kucak kucak çiçek satılan şehir!

Haliç, Tersane amelelerі,
Bir tütün yaprağı gibi rejili işçi kızlar,
İnsanlarla, cânım insanlarla dolu,
Vapurlar, tramvaylar.

Yerimde duramıyorum,
Ayaklarım koşuyor, kahrolası ayaklarım!
Ekmek peşinden..
Kapayın elinizle yüzlerinizi patronlar!
Mahmut Yesari bey geçiyor Bab-ıâli caddesinden..

«Vazgeç ulan taksimden!
Dertliyim yine bu akşam,
Söyle kızım Aksaraylı Leman!
Hüzzamdan söyle..
Hazindir, güzeldir fasl-ı hüzzam.

Biz ehl-i kalemdeniz!
Dertliyiz.
Balıkpazarında birkaç kadeh bulanık rakı içelim dedik
Bu akşam.
Balıkpazarında iyot kokuyor akşam..
Yanımızdaki masada Cevriyem türküsünü söylüyor:
Büyük elli,
Büyük ayaklı üç adam.
«Yarın havada yine lodos var,
Yarın yine..
Gözlerinden anladım Cevriyem sende kara sevda var.»

İstanbul güzel şehir!
Affeyle bizi,
Gerçi övemedik: ufkunu, mehtabını, denizini..
«Sen doldur oğlum kadehlerimizi,
Dertliyiz yine bu akşam..
Söyle kızım Aksaraylı Leman!
Hüzzamdan söyle!
Güzeldir, hazindir,

Fasl-i hüzzam.

Fethi GİRAY

Canlı Kalan Resim

Bir gündü Haziran ortasında
Güneş asfalta düşmüş
Bozkır uzanmış uykusunda

O beyazlar giyinmiş
Beyazlar giyinmiş sakindi
Çiğneyip geçti üstünden

Geçti sanki habersiz cinayetinden
O durak ölüm durağı
Demirlerine dayandığım

Güneş asfalta düşmüş
Kalbim delikdeşikti
Kalbim delikdeşikti

Aşk bir sehpaya çekilmiş
Bir sehpaya dört yol ağzında
Artık önünden geçemem

Ahmet KÖKSAL

Şarkıcı Kız

Alışamadın gittin,
İyi bir ailenin kızıydın her halde.
Şarkını okurken
Utanıyorsun sahnede..

O zaman neler geçiyor gözlerinin önünden
Kim bilir?
Anan, kardeşin penceremizden
Seni gözlüyorlar bir bir.

Sen se günlerini bu şehir de
Üç-beş liraya değişiyorsun
Ve arada bir de
Ağır şarkılar söylüyorsun..

İsmail Ali SARAR

Olaylara bir bakış

Robotlar ve Sanatçı

Mümtaz SOYSAL

Yirminci asrın yaşayışını «madde» kaplamış; zamanımıza «makine çağı» ve hattâ Hiroşima'nın yıkılışından beri «atom çağı» diyenler pek çoğaldı. Günümüzün adamının boş şeylerle uğraşmağa vakti olmadığını iddia ediyorlar. «Nedir bu boş şeyler?» diye soruyorsunuz; varlıklarının insanlık için gerekli olduğuna inandığınız bütün kavramları sıralayveriyorlar: Sanat, felsefe, edebiyat... Asrımızın insanı düşünen bir makine olmalıymış: Makinelerin makinesi!

Böyle bir düşüncenin, yalnız «Tarihsel Maddecilik» le başladığı sanılmasın. İnsanı robotlaştırmayı amaç edinen fikirler her devirde vardı. Fakat bugün, onların fikir olmaktan çıkıp, insanlığın üstüne çökecek bir kara örtü haline geldiğini görüyoruz. Toplum içinde yüzyıllar boyunca süren çalkantıların sadece «mide meselesi» nin belirtileri olduğunu ileri sürüyorlar. İnsanlığın yalnız günlük dertlerini görüp, kütlelerin doyurulması'yla herşeyin düzeleceğine inananlar gittikçe çoğalmakta..

Sanatçının asıl ödevi *şimdi* başlıyor. *Bu korkunç «madde»* tehlikeye karşı koyabilecek kuvvet ancak onda var. Hani, açtığı sergiye dudak büküldüğünü görüp de üzülen şu ressam, yazdığı şiiri ancak birkaç kişinin okuyabildiğine yanan şu şair yok mu, işte insanlığı onlar kurtaracak.

Bacon, sanatı, «tabiata ilâve edilmiş insan» diye tarif eder. (Ars est homo additus naturae.) Bugün, tekniğe tapanların iddiası ise, tabiata hükmedebilmektir. Demek ki, Akılcı felsefenin ruhlara aşıladığı o eşsiz gurur zamanla çığırından çıkmış.

Sanatçı alçak gönüllüdür; insanlığın haddini herkesten evvel o anlamış bulunuyor. Ne kadar çabalasak tabiatın üstüne çıkamayıp daima onun esiri kalacağımızı sezmiştir. Bunun için elinden geldiği kadar, tabiat ananın güzelliğine insandan birşeyler katmağa çalışıyor. Onun bütün endişesi, yaradılışın kendisine verdiği duyguları taşlaşmış kalplerde de uyandırabilmektir.

Fakat toplumun onunla ilgilenmesi gerek. Artık anlamalı insanlar maddenin korkunçluğunu. Sadece para, mide ve makinenin emrine girmiş bir topluluğun korkunç durumunu düşününüz. Dolu zannettiğiniz boşluk sizi ürpertmiyor mu? Bu ürperti bütün insanlarca duyulduğu gün, sanatçı, «himaye» beklemekten kurtulmuş olacaktır.

Aynalar

Aynalardan korkmalısın. Aynalar tehlikelidir.
Aynaların bir gösteren, bir de göstermiyen tarafı var;
ikisinden de korkmalısın: biri doğruyu söylediği için, biri
hiçbir şey söylemediği için.
Aynalardan kork!
Kırık aynalar uğursuzluk getirirmiş.
Kırık aynalardan da kork.
— Narciss'i kim öldürdü?
— Sudaki ayna..
Sudaki aynalardan da kork!
Çöl, kum ve güneştir.
— Çölün susuz kalan yolcularını kim aldatır?
— Kum aynaları.

Kum aynalarından da kork!
Salome Yahya'nın sakallı, kesik başını gümüş bir tepsiye
koymuştu; gümüş tepsinin aynasına kan damlamıştı.
Salome dudaklarındaki kanı ilk defa gümüş tepsinin aynasında gördü.
Gümüş aynalardan da kork!

Geceleri aynaya bakmak günahmış.
Geceleri aynaya bakma!
Aynalar tehlikelidir.
Aynalardan kork!..

Suat TAŞER

MuzafferTayyip'ten gelen mektup

Önce hafif bir sızı dolaştı vücudumde
Hafif, aşka benzer bir sızı
O saat anladım.
Bu ayakların, bu kolun, bu yüzün benim olmadığını
O saat ölümün bir kız gibi çıkageldiğini
Geç te olsa anladım.

Sonra seni düşündüm sevgilim
Kusursuz bir Mayıs sabahı,
Seni bekletmenin ne demek olduğunu.
Kanım vücudümde ağır ağır dönüyordu.
Ağır ağır bir perde iniyordu hayata.

Her şey bir gözümüzün kapanmasına kalmıştı
Bu canım gökyüzü, bu kuş, bu ağaç.
Halbuki daha yeni başlamıştık yaşamaya
Deli divane olduğumuz bu yeryüzünde
Bu parmaklarında doyasıya gelin olduğumuz şehirde
Borçlardan kurtulmuş.
Yepyeni bir aşka tutulmuştuk.

Ercüment UÇARI

Dağ havası

Dağ havası yosun kokuyor bugün
Kayalarda midye, midyelerde deniz hasreti var
Kuşlar
    Kanat
        Kanat
            Uzaklara uçup
Kuşlar dalıp dalıp balık içiyor
Havada
    Büyük büyük
            Dalgalar gidiyor.
Dağ havası yosun kokuyor bugün.
Toprağı kirletiyor kuşlar
Denizi bitiriyor kuşlar
Nuh'un gemisini dağa çekiyor kuşlar
Çoban
    Sürüyü
        İndiriyor
Kurt sürüyü gözetliyor
Kurtta kuzu, kuzuda boynuz hasreti var.
Ömür ömür toprak kokuyor dağ havası
Toprakta ölümsüzler korosu
«Hurrraaa...»
    Diyor kocaman
        Koca kuşlar
Nuh'un gemisini dağa çekiyor kuşlar
Ve dağ için için hasret soluyor.
Dağ havası bu:
        Yosun kokar barut kokar
        Aşk kokar vatan kokar
        Dağ havası
HÜRRİYET kokar.

Tahir SACIT

Hikâye

S E R E

— Eh, dedin artık bana müsade.. O da hiç sesini çıkarmadı. Ne desin zavallı çocuk. Kendi derdi başından aşkınken bir e senin kahrını mı çekecekti?

«— Cehenneme kadar yolun var!..» demediğine şükret.

Sokağa fırladın. Kış mevsimi içinde yazdan kalma günler, insana acaib bir saadet duygusu telki nediyor. Takvime bak: Ocak ayı.. Havaya bak: Nisan. Bir de düşün ki Ankaradasın. Geçen gün gazeteler ne diyordu bilir misin: Ankaranın, medenileştikçe iklimi de değişiyormuş. Kimbilir, mutlaka ilmi izahları vardır bu halin. Ama, ne bileyim bana ifade biraz tuhaf geldi. Ne derlerse desinler sokaktaki kalabalığın ne iklimlere ne de bir şehrin medenileşmesine ilgi gösterecek kadar mütecessis olabileceğini sanmıyorum. İçtimai seviyesi, bilgisi, görgüsü ne durumda olursa olsun sokakta yürüyen, duran, gülen, üzülen kişinin kafasını yalnız o andaki işi ve endişesi işgal ediyor olmalı. Halbuki sen o gün öyle değildin. Sokağa adımını attığın anda düşündüğün hiç bir şeyin yoktu. Havaya baktın harikulâde güzel. Burnuna bir çimen kokusu geldi. Taze biçilmiş çimenin yaş, yeşilmtrak kokusu. Etrafta bir damla çimenli yer de yoktu.. Bir adam geldi önüne dikildi. Elinde acaib bir kitle vardı. İnsana tıb kitablarındaki mide bulandırıcı, renkli ur resimlerini hatırlatan yumuşak, hamur renginde bir kitle.

— Alır mısın beyim dedi adam.. Çok ucuza veririm alırsan.

Elindekinin ne olduğunu sormaya utanıyordun. Herifin gözleri de ır tuhaf mavi; bir tuhaf küçüktü ki.. Hani biraz bocalasan hemen kahkahaları basarak alay edecek, yuf çekecekmiş hissini bırakıyordu.

— Kaça veriyorsun? dedin. Bir de; öyle kolay kolay kazıklanmıyacak bir adam hali takındın.

— Beş buçuktan alıyoruz beyim dedi. Sana sermayesine verem istersen.. Beş buçuk dediği lira olmalıydı.

— İstemem...

Artık bu adamla hiç bir ilişiğin yoktu. O, malını göstermiş, fiatını bildirmişti. Sen de kabul etmemiştin. Çekilip gitmesi lâzımdı değil mi? Ama gitmedi:

— Beş liraya da almaz mısın beyim dedi.

— Almam.

— Beyim bundan ucuza bulursan nah şu iki kiloyu sana bedava veririm.

— Bedava da versen almam yanu. Ben sana lâf olsun diye sordum. Şu elindekinin ne olduğunu bile bilmem.

— Ne olacak beyim dedi. Yağ.. Tereyağ. Yüzüne bir tuhaf, tuhaf baktı. Ama nedensiz gözlerinde hiç bir değişiklik se o her zaman gülmeye halik olmadı. Kafasını sallaya, sallaya gitti.

Canın sıkılmıştı. Nede olsa durumun pek budalaca idi. Sana öyle geliyordu ki; şimdi o herif gidecek sokakta her rast geldiğine seni göstererek!

«— Şu delikanlı diyecek elimdeki yağın ne olduğunu bilemedi. Hı.. Hı.. Hı.. Vallahi bilemedi. Çok aptal bir adamdır. Gidin de bakın.. Ve ondan sonra herkes teker teker önünden geçecek. Gözlerini açacaklar, bıyıklarının altından gülecekler, manalı, manalı kafalarını sallayıp gidecekler.

Kaçmak lâzım azizim, kaçmak. Ah bir İstanbulda olsaydın şimdi. Nerelere kaçamazdın ki. O koca parklardan birine git. Gölgelik tenha bir yere uzan. Ankarada nereye kaçılır? Bir tenha park olsa. Kanepesi olmasada olur. Şöyle sırtüstü bir çimenliğe uzanabileceğin bir park. Sırtını

A S A F H Â L

Bir Bodhisattv

Bir Bodhisattva'nın hikâyesini biliyorum, Nihal:

Bodhisattva dünyaya tıpkı Bebek İsa gibi Noel gecesinde gelmişdi. Çok güzel bir çocukdu. Çıplakdı, açdı. Giydirmeseler giyemez, içirmeseler de içemezdi. Aczin bütün azabı ile büyüdü. Dünyadaki mahlûk ara benzeyen oyuncaklar verdiler, onlarla avundu.

Kendine söylenen masallarla uyudu. O masalları söyleyenler bir zaman geliyor, bir yere gidip artık dönmiyorlardı. Bodhisattva çocuk onları soruyor, yalnız gelmeyeceklerini biliyordu. Acılar gitdikce derinleşmeğe, iztiraplar gitdikce artmaya başladı. Gidip gelmeyenler çoğaldı. Çocuk:

— Bir gün ben de gideceğim değilmi? Gelmeyeceğim biliyorum ama nereye gideceğimi bilseydim bari.. dedi.

— Oraya gidenlerden dönen olmadığı için biz de soracak kimseyi bulamadık, diye cevap verdiler.

Çocuk kendi kendine düşündü:

— Çok fena... Madem ki bilen yok, ben de bilmeyeceğim. Bu bilgisizlik içinde neye doğdum Ah... Bu şimdiki yaşamam neye yararki? diyordu.

Etrafındakiler:

— Bunları düşünme! düşünmekle hiç bir şey halledilmiş olmaz. Bir devir geçireceksin. Bunu hoş geçirmek lazımdır, dediler.

Çocuk hazlar dünyasına daldı.

Badem ağaçlarının çiçek açdığını görüp gülümsiyor, kuşların uçup gidişlerine gıpta ile bakıyor, Güneşe, böceklere, yapraklara, hayvanlara ve insanlara sonsuz bir sevgi duyuyordu. Fakat badem ağaçları yapraklarını döküyor, kuşlar ötmez oluyor, güneş kararıyor, hayvanlar ve insanlar ölüyorlardı.

— Neye yarar? Bağlandığım ve hazla seyretdiğim şeyler benden ayrılıyorlar; Şu halde ne onlara, ne de başka bir şeye bağlanmama imkân kalmıyor, diye düşündü. —

— Bağlanma... Hiç bir şeye bağlanmadan sev ve arzu et dediler.

Bodhisattva çocuk büyümüş, delikanlı olmuşdu. Önce kendisine söylenen bu sevgiyi öğrenmek istedi. Bunun, üçüncü bir insanı vücude getirmek için iki insanın bir birine duyduğu yakınlık olduğunu anlatdılar. Buna çok şaşırdı.

— Başka bir insanı da benim gibi sefalete düşürmek için doğmasına yardım etmekle ne zalim bir iş görmüş olacağım. Bu hal yaşayan varlıkları öldürmekden daha ağır bir şey değilmi, diyordu.

—Fakat üçüncü bir insanı dünyaya getirmeden bu yakınlık oluyor ve bundan garip bir haz duyuyordu. Yalnız, her hazzın sonunda bütün vücuduna yayılan bir melâlle omuzları çöküyor ve rengi donuklaşıyordu. Her haz biraz daha melâlini artırıyor, ve çocuk şifa bulmaz bir derdle içini çekiyordu.

Bu avunmak değildi. Bu sevgi acı ve zararlı bir sevgi idi. Bodhisattva çocukluktan gençliğe, gençlikden yaşlılığa doğru bu melal verici sevgi ile her sene bir az daha çökmüş ve yıpranmış, derini sürüyordu. Artık güzel bir çocuk değil, çirkin bir mahluk olmuşdu. Ne gözlerinde o safvet, ne derisinde o kadife yumuşaklığı, ne kalbinde o sonsuz muhabbet vardı. Ona hâlâ:

— Dünyada ne güzel şeyler var, onları sevsene! diyorlardı.

Dünyada güzel şeyler vardı ama onların hepsini tecrübe etmişdi. Kuşa elini u-

S E R P E

ılık, ılık bir nemli buhar yalasın. Gözlerini kırparken göte acaib ışık oyunları seyretmelisin. Gözünün önünde uçuşan beyaz, şeffaf, gayrımuntazam benekleri yine çocukluğundaki gibi merakla, inatla takib etmez miydin?

Bir parkta olsan Ah.. Peki ama Ankaranın da parkları yok mu sanki? Var, var ama bunlara park diyemezsin. Denizi görmiyen, denizle öpüşmeyen toprağın yeşilliği de ağıcı da bir başka türlü olur. Çakıl taşı olmadan, martı seyretmeden, balık kokan kayıkların karıncalar gibi kaynaşmasını görmeden insan kolay, kolay avunur mu?

Blıkçılar neden çalışkandır bilir misin? Korkaklıklarından. Hani bir tekerleme vardır: Tavşan korktuğu için mi kaçar, kaçtığı için mi korkar diye.. Halledilmemiş kitmiştir. Nerden geldi sanki bu? Hiç işte, lâf olsun. Ha, balıkçılar da — tabii küçük balıkçılar. Kazançları ile gününü gün edenleri.. — Her zaman av bulamamaktan korkarlar

İhsan Ahmet

Av olmazsa para olmaz, aç kalınır. Aç kalmaktan da mutlaka korkulur. Öyleyce av olsa olmasa da her gün denize çıkmak gerektir. Şair kişi denizi sever.. Ne kahbedir halbuki deniz.

Hatırlıyor musun bir gün deniz kenarında namaz kılan bir balıkçı görmüştün. Duaya başladığı zaman ellerini göğe çevireceğine denize çevirmişti. Mangalda ısınır gibi dua ediyordu. Bitirince sebebini sordun:

— Allah dedi; sanki kayfinden mi yedi kat göğün ötesine çıkmış oturmuş şu denizin ne mendebur olduğunu bilir de ondan, günün birinde oranın da — bu sırada eliyle gökyüzünde bir noktayı işaret etmişti — hakkından gelecek şu koca kaltak..

— Peki ama demiştin kıldığın namaz Allahın. Deniz kıskanmaz mı sanki?

— Kıskanmaz olur mu hiç. Ne yaparsın adet olmuş bir kere.. Gör bak bugün, bir tane bile balık vermez inadına.

Üzülmüştün balıkçıya. Merakta etmiştin de akşama kadar beklemiştin adamcağızı. Dönüşte yüzü gülüyordu. Bir sürü balık tutmuştu:

— Hani ya dayı dedin. Bugün kıskanmamış seni,

— Ahir zaman evlât dedi Herşeyin huyu değişti. İşler artık bildiğimiz gibi dönmüyor. Kayığı bağlayıp gitmişti..

Yaa.. Böyle işte. Şimdi gidip te bütün bunlardan sonra parkta otur. Otura bilirmisin? Oturamazsın.. Deniz lâzım deniz.. Nasılsa artık balıkçıları da kıskanmıyor. Ne derlerse desinler bana biraz da iftira gibi geldi. Biraz değil tamamen iftira. Ne denizde nede toprakta hiç bir suç yok. Bütün günah bizlerde. Lokmayı onlar değil biz kıskanıyoruz birbirimizden.

Hoşça kalın de balıkçılara. Güle, güle.. Güle, güle!. Ellerini sallıyorlar bak. Hayd sen de salla. Şimdi artık parka ihtiyaç kalmadı. Sokaktaki kalabalık yine aynı neşe ve alâkasızlıkla kaynaşıyor. Ankaranın ikliminin değişmesi hiç kimseye hayret vermiyor. Sinemalar, otobüs durakları meydanlar, taksiler hep aynı minval üzere: cıvıl, cıvıl Üzülmeye mi başladın? Şaşarım aklına. Bak şurada iki çocuktan biri bir şey soruyor. Duyuyor musun?

— Amca diyor; şu resimlerden hangisi daha güzel? Kargacık burgacık birer insan resmi yapmışlar. Bir hakeme ihtiyaçları var. Sana büyük bir itimad besledikleri ifade ederek bakıyorlar Haydi cevap ver bakalım. Üsüntüyü bırak ta cevap ver:

— İkisi de güzel; yavrucuklarım. Siz de çok güzelsiniz. Bu dünyada fena olan hiç bir şey yok gibidir.

ET ÇELEBİ

...a'nın Hikâyesi

...zatırken uçmuş, da'ı yakalaken çiçeklerini dökmüş, içini hazla ısıtan güneşe bakarken bulutlarla örtülmüşdü. Okşamak isteyen bu el âdeta her şeyi öldüren bir şeamet timsali olmuşdu.

— Acıyorum... Acıyorum.. Günahlarla dolu bu meş'um elle hiç bir şey tutmak istemiyorum, diyordu.

Bir gün en büyük günahını da yapdı ve bir insanın doğumuna sebep oldu. O insan doğarken en sevdiği başka bir insanı, kendi babasını gaybetdi. Bodhisattva hayret ve dehşet içinde kaldı.

— Sefâlet ve felâket.. Herye de müdhiş bir felâket gizli.. Bu susuzluk bu isteyiş bende oldukça felaketleri de kendime dâvet edip duracağım, diyordu.

Evet, o her şeyi kendine çekdiği için felâketler de kendiliklerinden ona koşuyorlardı. Bu susuzluk ona okyanus'arı içirecek bir arzu vermişdi. Kanmıyor, daima istiyor, istedikçede felâketi ve sefrleti çoğalıyordu.

Bir gün yine karşısına istediği, arzu etdiği bir insan çıkdı. Bu insan çok uzak semalardan gelmiş gibi exotique, yorgun hatları olan bir kadındı ve ona hiç bilmediği bir şeyden bahsetdi:

— Vermek... diyordu, sormadan, beklemeden almadan vermek... Hiç bir hazza benzemeyen bu hazzı tatmayı tecrübe etdim.

Bir akşam havalar kararırken bunları söyliyor, ve karşısında uzun uzun ağlıyordu. Bodhisattva düşündü:

— Hazzın ağlatdığını kim görmüş? Bu haz olsa uçan kuşların kanadlarına bir an takılan gözlerimiz gibi, çiçekleri koklayışta burnumuz gibi, tatlıları yiyen ağzımız gibi, buseleri içen dudakları mız gibi sevinç verir ve bizi gülümsetirdi. Bu haz değildir. Hazların hazzı değildir.

Bu kadın bana bilmediğim şeylerden bahsediyor. Fakat mademki onun öğrendiği ve bildiği bir şey var, bunu ben de öğrenebilirim... Bu garip şeyi öğrenmeliyim. Belki hakiki haz da odur, diyordu.

— Susuzum, ümmanları içdim, kanmadım, ben almaya alışdım, nasıl verebilirim ve neyi vereyim? diye sordu.

Kadın: — Ver, nen varsa ver, artık vermenin zamanı geldi, vermemek ve sevmemek elinde değil.. dedi.

Bodhisattva büyük ilhama kavuşmuşdu. Hayal aleminden gelen bütün o sular kurudu, ümmanlar tükendi. İkisi de boşlukda idiler.

— Ver, nen varsa ver!

— Kime? Kime?

Bütün hayal âleminden gelen şeyler geldikleri yere çekilmiş onları boşlukda bırakmışdı. Karşısında ondan başka bir şey yokdu.

— Ver! ver!

Bir şeyi kanamışdı. Ellerini açdı.

— Ver! ver!

Gönlünü açdı.

— Ver, ver.

Bir tek şeyi, en güzel şeyi kalmışdı: sevgisi. Onu da nihayet ona verdi.

Göklerden bilinmez tatlı ilâhiler ve nurlar boşandı. İlhama kavuşan Bodhisattva ağlıyordu. Şimdi o da hazların hazlarını öğrenmişdi. İçinden tatlı bir yanış, bir nefes duydu. Bu nefesi bile almıyor, adeta veriyordu. Bu ilâhiler göklerden değil, nefes halinde içinden dökülüyordu.

İçinde anlatılmaz güzellikler olduğunu gördü.. Şimdiye kadar aldığı şeyler onları örtmüş, ümmanın suları bütün içini boğmuşdu.

— İlhâma (Boddhi'ye) kavuşdum, senin sayende kavuşdum. Nigâr-ı-Çin'im, Al, Al! sana he'al olsun, dedi.

Ve Bodhisattva....

Ferdi Tayfnr ve Mümtaz Ener'in şiirleri

Şehir Tiyatrosunun değerli sanatçılarından Mümtaz Ener önceleri aruz ve hece ile şiirler yazar, neşretmezdi.

Şimdi 'kırktan sonraki yaşlara merdiven dayıyan sanatçı eskiye bir sünger çekip gençlerle yürümek isteğindedir.

Aktör Mümtaz Ener'i «KIRKINDAN SONRA» adlı şiiriyle Edebiyat Dünyası okuyucularına tanıtıyoruz:

Kırkından Sonra

Paramız dibindedir
Bozuk para çantamızın
Borcumuz binden yukarı.
Vücudümüz
Mucize mislü zindedir.

Şimdi seviyoruz da
Keyfimiz yerindedir.

Mümtaz ENER

Amerika'da pek az tanılan ve ancak pek mahdut bir kitleyi ilgilendiren Lorel - Hardi'yi Türkiye'de yıldız yapan, «harikulâde konuşması ve emsalsız esprileri» ile milyonlarca insanın anılarında unutulmaz bir yeri olan, «nevi şahsına münhasır» sanatçı Ferdi Tayfur'un aynı zamanda şair Ferdi Tayfur olduğunu biliyor muydunuz?

Büyükada Yolculuğu

Kapıcı Ohannes'ler yarın çoluk çocuk Büyükada'ya gideceklermiş te oradan aklıma geldi:

Ben bu yolu bilirim
Vapur tanıdık
Martılar, yunuslar bile ahbap
Üst tarafı deniz, deniz, deniz...
Ne uzundur Büyükada yolu
Ne bitmez tükenmez vapur yolculuğu
İnsan gidip gideceğine pişman!
Kafamda sekiz kere giderim Ada'ya,
Bir köşk tutarım.
Beğenmem başkasına taşınırım.,
Yürükali, Dil, Hristos, Nizam,
Büyükada tamam!.
Ver elini Heybeli.
Bahriye mektebi, Sanatoryom
Çamlimanı derken..
Heybeli dedikti..
Al iskele!
Geldik Burgaza.
Burgaz'ın üç tane çamı
Kalpazan bir de kayası var.
Ya Kınalı'nın nesi var?
Lâf olsun diye bir ada.
O da bitti...
İstersen Hayırsız'a geçelim
Biz onu da biliriz.
Yoook istemez!
Ben dönüyorum.
Yağma mı var?
Kafan kadar hızlı mı Neveser?
Daha yoldayız.

Ferdi TAYFUR

PENDİK

Takalarına el salladığım
Yosunlarından saraylar yaptığım kumsallar!
Bir kalyon zannedip de dümenine kurulduğum
Forsalarını azad ettiğim mavnalar!
Bir defa daha görebilseydim sizleri
O çocuk kalbimdeki tahtınızdan
O karanlıklarda kalan günlerin arasından
Ah! Benim güzel köyüm!
Bâkir hayallerimin taptığı Pendik!
Ne olurdu ne olurdu sanki
Çiçekler gibi toplayabilseydim sokaklarından gençliğimi?
Vezüv lâvlarında kavrulanların
Kırgız steplerinin
Altay dağlarının şarkılarını söyleyen
Rüzgârların vardı...
Ve dalgaların vardı
Ertuğrul Midilli Refah Atılay şehitlerinin
Hüsranını taşıyan aşklarını fısıldayan.
Sen eski günlerimin
Yaşamaktan başka birşey düşünmediğim
Ağlamayı bilmediğim günlerimin Pendiği!
Ziyaretine gelebilseydim tanıyamazdın beni
Kalbi de cepleri gibi delik şairini...

Ayhan HÜNALP

K İ T A P L A R

Dört Klâsik Eser Hakkında

Oktay AKBAL

Bu yazıyı son çıkan klâsik eserlerden bahsetmek için yazıyorum. Ama doğrusu hangi birinden söz açacağımı da bilemiyorum. Birkaç ay içinde yayımlanan kitaplar o kadar çok ve hepsi de birbirinden öylesine güzel ki! Dünyanın en büyük yazarlarının en seçme eserleri büyük bir gayret ve itinayla durmadan dilimize mal ediliyor. Şurası muhakkak ki bu ciltlerce eseri bize armağan eden Millî Eğitim Bakanlığına gelecek nesiller çok borçlu olacaklardır.

Şimdiden altı yüze varan bu muazzam serinin son eserleri arasında aklıma ilk gelenlerden birkaçının isimlerini ve yazarlarını sayayım: Goethe ile konuşmalar, Suç ve Ceza, Kaynak, Seçme Yazılar, Pragmacılık, Milletlerin Zenginliği, Sis, Altın, Malte Laurids Brigge'nin notları, Kunduz Kürk; Eckermann, Dostoyevski, Ch. Morgan, André Gide, W. James, A. Smith, Unamuno, O'Neill, Rilke, Hauptmann.. V. S.

Hepsi birbirinden önemli ve güzel olan bu bir yığın kitap arasında bilhassa dört eserden kısaca bahsetmek, genç arkadaşlarımın dikkatini bu değerli eserler üzerine çekmek istiyorum. Şunu da ilâve edeyim ki, benim yazım bir tetkik, bir tenkit yazısı değildir.

Bahsedeceğim kitaplar ve yazarlar hakkında bilinmedik sözler söyliyecek değilim. Ben sadece çok sevdiğim dört kitabı elimden geldiği kadar tanıtmaya çalışmakla yetineceğim.

Bu önemli eserlerden biri André Gide'den Suut Kemal Yetkin'in dilimize çevirdiği «Seçme Yazılar».. Gide bizde çok tanınan bir Fransız yazarıdır. Şimdiye kadar birçok kitapları dilimize çevrildi, bu arada «Dünya Nimetleri», «Yeni Nimetler» «İmmoralist», Senfoni Pastoral», «Kalpazanlar» ı sayabiliriz. Geçen yıl Nobel mükâfatını kazanan bu büyük yazar bizde gerçek hüviyetiyle tanınmaz. Çok kimse onu bir takım sanat dışı maceralarının dedikodusuyle tanır, bir romancı olarak bilir. Halbuki, o bir romancı değildir, bunu kendisi de söyler ve «Kalpazanlar» dan başka eserlerini roman saymaz. Gide büyük bir fikir adamıdır. İşte Seçme Yazılar bize bu büyük fikir adamını tanıtıyor. Sayın Prof. Suut Kemal Yetkin'in derin bir anlayışla seçip dilimize çevirdiği bu makale ve konferanslar, bize Gide'in gerçek şahsiyetini gösteriyor. Bu eserde yer alan, Edebiyatta tesre dair, Milliyetçilik ve edebiyat, Tiyatronun Tekâmülü, On Fransız romanı gibi parçalar tekrar tekrar okunmaya değer bir kıymet taşıyor. Eserin başındaki önsöz Gide'i tanımamıza yardım ediyor. Önsözün bir yerinde Sayın Yetkin Gide'in sanatını şöyle anlatıyor: «Dünya Nimetleri şairine göre klâsik adına lâyık olan sanat, insan varlığının esrarını olduğu gibi ifade eden, alt şuuru en karanlık köşelerine kadar aydınlatan yaşı belli olmıyan bir şekil sadeliği içinde yaşatan sanattır. «Seçme Yazılar» her sanatsever Türk aydınının kütüphanesinde bulunması gereken bir eserdir.

İkinci kitap, Dostoyevski'nin meşhur bir romanı: «Suç ve Ceza». Bilmem Dostoyevski'yi tanıtmaya lüzum var mı? «Karamazoflar», «Budala», Yoksullar», Kumarbaz» gibi eserleriyle hayran olduğumuz bu büyük Rus romancısı hakkında çok şey yazıldı, çok söz söylendi. Bunlara yeni bir şey ilâve edecek değilim. Ama «Suç ve Ceza» tercümesinin mükemmelliği karşısında insan hayran kalıyor. Rus dilinden yapılan tercümelerin en iyilerini veren Hasan Âli Ediz, bir kere daha büyük bir başarı kazanmıştır. «Suç ve Ceza» gibi insan ruhunun derinliklerinde gezilen büyük bir psikolojik eseri Ediz'in tercümesinden okumak bir zevk oluyor deyip bu kadarla yetineceğim. Ayrıca kitabın başındaki uzun önsöz de bizi Dostoyevski üzerinde uzun uzun düşünmeye sevkediyor. «Suç ve Ceza», Dostoyevski. Hasan Âli Ediz. Üç güvenilecek isim.

Bahsetmek istediğim üçüncü kitap, bir Alman klâsiği. Eckermann'ın «Goethe ile konuşmalar» ı. Tekrar tekrar okunup saklanacak büyük bir eser. Bu kitapta Eckerman, Goethe ile süren uzun arkadaşlık yıllarını sade ve temiz bir üslupla anlatıyor, Goethe'nin ağzından çıkan bütün sözleri büyük bir sadakatle naklediyor. Kitabın her sayfasında şair, âlim, insan, sanatcı, dost olarak büyük Goethe'nin bir düşüncesini buluyoruz... Eckermann'ın bu kadar sözü nasıl not ettiğine insan şaşıp kalıyor. Lûtfi Ay ile Sadi Baytın tarafından dilimize kazandırılan bu büyük eseri her aydın okumalıdır diyeceğim. Bu sözü söylerken büyük bir lâf etmediğime de eminim. Tercümenin güzelliği, fikirlerin zenginliği kitabı baştan sonuna kadar tad duyarak okumamıza sebep oluyor.

„TAZI PAYI"

İbrahim Z. Burdur'u

Emile Zola'nın yeni tercüme edilmiş bir romanın daha okumak, bana, gümrah bir kader ufku açtı. Romanlarında pek bol bulunan teferruat tasvirlerine rağmen, eserlerin içinden net bir yüz, bir tam karakterle çıkan tipleri Emile Zola, insanlığa armağan ediyor. Yalnız da bu tipleri sosyal çevrenin karmakarışık bağrından almış, onlara iyi veya kötü yönleriyle bir değer vermiş, insanlara da «alın, bunlar, sizin eseriniz» demiştir. Nasıl olursa olsun, Emile Zola'da, umman halinde bulunan sosyal çevrenin karakterlerinden yüzlerce örnek vardır.

Bunlardan üçü «Tazı Payı» adlı eserde canlandırılmıştır. Hem de zorlu bir kudretle. Küçük bir memurken, sadece sapık yollardan para kazamayı, servet edinip, manasızca sarfetmeği; parasız kalınca veya para kazanacak yolları kaybedince yeni yeni düzenler kurmayı kendine iş edinen; sonuçta, büyük toplamlara varan paralar elde eden Saccard, bunların birinci tipidir. İkincisi, sadece servetinden faydalanmak için ölen karısının yerine aldığı, ihmali yüzünden gayet çirkin yollara sapan; zamanın moda seline kapılıp, öveği oğluyla aşk yılları yaşıyan Renée. Üçüncüsü, Saccard'ın birinci karısından olan, kendi hatası yüzünden ikinci karısiyle aşk yolu arkadaşlığı yapan, oğlu Maxime'dir. Bu üç tip, Paris'in kalabalığından seçilmiş ayrı ayrı örneklerdir. Saccard, dalaverenin bereketli alanında çok para kazanmış, para kazancına hırsını baş tacı yapmış, bu arada genç karısını ihmal etmiş onu yalnız elinden para senetleri koparmak için görmüş; bir tek emeli para olarak kalmış bir tip. Aynı zamanda, Bakan olan kardeşinin göğsünden faydalanmayı sağlamıştır. Devrin bütün ileri gelenleriyle, para elde etmenin en çapraşık yollarını icadetmiş, kurduğu tuzaklarla, karısının ve oğlunun hayasızcaa yaşamaları için büyük evler yaptırmıştır. Saccard, o kadar ileri gitmiştir ki, para, onun kalbi, kafası olmuştur. Karısını, oğluyla yakaladığı zaman, birazcık hırslanmış; masa üzerinde, daha önceden karısına imzalanması için verdiği senedin imzalanmış olduğunu görünce, bu hiddeti geçmiş, oradan oğluyla çıkıp gitmiştir. Bu derece vurdumduymaz oaln bu tip, oğlunda da canlanmış bir karakterdir. Maxim, daha onyedi yaşındayken bir hizmetçiyi baştan çıkarmıştır. Sonra, genç üveyi anasının en önemli, cinsî hayat sırdaşı olmuş, bol para, geniş hürlük içinde hayatını kadınlar arasında geçirmiştir. Genç Renée'nin, yani üveyi aasının âşıkı olmuş, günlerce, babasının yerinde, aşk hayatı yaşamıştır. Utanmamışlar, sıkılmamışlar, arasıra akıllarına gelen bu noktaları geniş düşünceleri içinde eritivermişlerdir. Maxim, silik, hayasız, düşünce ve ahlâk eğitimi görmemiş bir tiptir. Paris'in, o, bu işler için hazırlanmış gibi olan sosyal çevresi, bu tipin her çeşit isteğini yerine getirmesi için yardım etmiştir.

Renée, yaşlı Saccard'la sırf, köyde elinden alınan kızlığının lekesini temizlemek için evlendirilmiştir. Fakat, onun, ayrı bir yerde, hür olarak yaşamasına göz yumulması, bu tam sosyete kadını için bir niymet olmuş; kendini isteklerinin eline bırakıvermiştir. İstekleri, Saccard'ın kasasının bolluğunda bir karşılık bulmuş, Saccard onun elinde buluna malları koparabilmek için her masrafını ödemeğe baş eğmiştir. Böylece her isteği yerine gelen kadının bir tek dileği, bir âşıkının bulunmasındadır. O da bulunuyor, Maxime, onun âşıkı olmakta gecikmiyor.

Roman, Zola'nın diğer romanları gibi hayli uzun. Tiplerini canlandırabilmek, sosyal çevrenin karekterini net olarak gösterebilmek için tasvirlerinin en önemsiz noktalarını bile ihmal etmiyor. Roman, ikinci, üçüncü derecede rol alan şahısları bile en gerçek yüzleriyle tanıtıyor. Yıllar, eserin bağrında, en açık bir dille anlatılarak, değer kazanıyor.

Emile Zola'nın insanların karakterlerini, daha önceki nesillerine bağlama özelliği, bu eserde de görülüyor. Maxime, babasının oğludur. Ahlâk bakımından babasının burnundan düşmüştür. Halası, Madame Sidonie, gene aynı hamurun şekillenmesiyle meydana çıkmıştır. Ayrıca, Zola, bu romanında, zengin bir yığının nasıl sömürüldüğünü açıkça gösteriyor. Bir bakıma Renée, mâsumdur. Onu, babasiyle, oğlu baştan çıkarmışlardır. Hizmteçisi Céleste bile, tamamlamıya çalıştığı parası dolunca, derhal, onun yanından ayrılma kararını vermiştir. Bu suretle, âşıkından, en sadık sandığı hizmetçisindan ayrılan Renée, babasının evine gidip hatıralarını deşmekle, bir çeşit avunma yeri aramış oluyor.

Hamdi Varoğlu'nun tercüme alanındaki verimli, başarılı çalışmalarını övmek isterim. Bilhassa, Emile Zola'yı tamamiyle dilimize çevirmeyi göze alması, onu bize daha üstün bir vasıfla tanıtıyor. Zola'yı anlıyor, tercümelerinde hiçbir zaman Türkçenin ağır tarafına kaçmıyor. Kullandığı kelimeler, kurduğu cümleler, cümlelerin içine aldığı deyimler, yerinde olarak kullanılıyor, sırıtmıyor. Hamdi Varoğlu'nu kutlarız.

(1) **Tazı Payı - Emile Zola. Çeviren: Hamdi Varoğlu. 1948 - 491 sahife, 280 Krs.**

En sona bıraktığım kitap bir romandır. Son zamanlarda hayranlıkla okuduğum bu romanın ismi «Sis» yazarı Miguel de Unamuno. İspanyanın en ünlü bir romancısı olan Unamuno, aynı zamanda büyük bir filozoftur. Zaten «Sis'i» okuyanlar bunu ilk bakışta anlıyacaklardır. Bu roman bizi alışageldiğimiz roman Janrının dışına sürüklüyor, yepyeni, bir hava ve bambaşka bir teknikle karşılaşıyoruz. Romanın kahramanı olan Augusto Perez'i hepimiz kendimizden bir parça olarak görebiliyoruz. Bu adam herhangi birimiz olabilir. O kadar geniş bir mana taşıyor.

Sis'in başına yazdığı kısa fakat özlü önsözde Sayın S. K. Yetkin Unamuno için.

«Unamuno'nun bütün kitaplarında yorulmadan aradığı şey, kendinde ve kendi dışıda, bir daha dönmemek üzere elden giden hayatın trajik manasıdır. Bilhassa denemelerinden geniş çerçevesinde insanın alınyazısı, ruhun ölümsüzlüğü meseleleri üzerinde ısrarla durur, diyor.

Unamuno'yu memleketimize şair Behçet Necatigil tanıttı. Birkaç yılda nberi muhtelif hikâyelerini dergilerde çevirir dururdu. İlk olarak «Sis» kitap halinde bir eserde Unamuno'yu tanımamıza vesile oluyor. Şair Necatigil'in temiz üslûbu «Sis»i bütün uzunluğu boyunca okuyucuyu sevgiyle esere bağlıyor. Unamuno'nun diğer eserlerin de aynı mütercmin dilimize mal etmesin ibekliyoruz.

İşte dört eser ki üzerinde ayrı, ayrı ve uzun, uzun durulmıya, daha derinden incelenmeye değer bir özellik taşıyor. Türk aydınının böyle eserleri okumadan geçmiyeceği şüphesizdir. Millî Eğitim Bakanlığı akıp giden bu tercüme seliyle kültürümüzü zenginleştirmeye devam ediyor. Yarın yetişecek nesiller doğunun ve batının bütün belli başlı eserlerini ellerinin altında bulacaklardır. Artık o zaman, evet yalnız o zaman, bizde de yazımın başında isimlerini saydığım büyük sanatcılar gibi yazarlar yetişecek, dünyanın malı olacak... Goethe'ler, Rilke'ler, Unamuno'lar, Gide'ler, Dostoyevski'ler, Balzac'lar, Wilde'lar gibi...

WALT WHİTMAN (*)

Suat TAŞER

«Binalarımızı çürük temeller üzerine kurduk. Ne yapmak niyetindeyiz? Bu çürük temeller üzerine gittikçe yükselen yeni kıtalar mı ilâve edeceğiz? Yoksa daha fazla ileri gitmeden temellerimizi mi düzeltceceğiz?»

Bu soruları ışığı altında yola çıkan Whitman, «Yürünmüş yollara bir bakış» adını verdiği Çayır Yaprakları'nda (Leaves of Grass) bütün sahte cevapları, peşin hükümleri, geleneği ve irticaı parçalıyarak bu çürük temelleri düzeltmek lüzumunu anlatmıya çalışmıştır. «Ben halka birtakım nazariyeler sunmuyorum; be nonları kendi nazariyeleri üzerinde sorguya çekiyorum, kendi muhakemelerini harekete getirsinler diye onları mahmuzluyorum.» Bu sözleriyle de hangi yollarda yürüdüğünü açıklamış oluyor.

Whitman kitabına Çayır Yaprakları demekte haklı idi. Çünki şiirlerini emziren, ona koklasın diye türlü ççekler, yesin diye türlü meyvalar doğuran da gene bu TOPRAK'tı; bu bildiğimiz dünyanın bu bildiğimiz toprağı.

«Önemli olan insanların birbirlerini anlamasıdır — kardeşler. İşte benim aydınlattığım nokta da budur sanırım, eğer aydınlatıyorsam: İnsanları birbirlerine yaklaştırmak — bu da: Aradaki farkların azaltılması hususunda ısrar etmek demektir. Bizler zannettiğimizden daha çok birbirimize benzeriz; bizler zannettiğimizden daha çok asiliz; işte söylemek istediğim ve daima da tekrar edeceğim söz budur.»

Whitman gönlünü iki şeye kaptırmıştı: Biri, «Ma femme!» dediği demokrasiye; diğeri de hürriyete ve kardeşlik sevgisine. Büttün mısralarında (daha doğrusu satırlarında) bu iki şeyin, yüksek tansiyonlu bir nabız gibi daima attığı duyulur.

«Kendimi alışılmış bir hâtıranın kenarında keşfediyorum» diyen şair, sanatının hem şeklinde, hem de muhtevasında bir âsi olarak ortaya çıkmıştır. Bu yüzden de gelenek iler le softaların, şekil düşkünlerile muhtevadan korkanların devamlı ve şiddetli saldırışlarına hedef olmuştur. Fakat sonunda zaferi gene o kazanmıştır. Çince'den İspanyolca'ya kadar hemen bütün dillerde Whitman'ın mısraları söylenmekte ve çalınmaktadır. Çalınmaktadır diyorum, çüngü bi İngiliz bestecisi Whitman'ın şiirlerinden (Whitman Senfonisi) adlı bir de senfoni meydana getirmiştir. Bundan başka Sibelius ve diğer bazı besteciler de onun şiirlerinde şarkılar yapmışlardır.

İlerde, fırsat bulursak, «Ben yeni insanın şarkısını söylüyorum» diyen bu dünya şairinden daha geniş söz açmak niyetindeyiz.

(*) 1819 da Huntington'da doğmuştur. 1846 da (Brooklyn Eagle) nın yayın müdürü olmuştur. 1863-1873 yılları arasında Washington'da harp muhabiri ve memur olarak bulunmuştur. 1873 te Camden'de yerleşmiş, 1892 de orada ölmüştür.

Walt Whitman'dan bazı şiirler:

Mümkün değil

Toprağın üzerinde ağaçlar misali,
Ayakta durmamız mümkün değil
Bir ömür boyu...
Yiyip, içmemiz mümkün değil o kadar,
Doymak bilmez masal devleri gibi..
Mümkün değil, bizi karanlığından kurtaracak ceha'etin,
Mümkün değil kitaplarımızın çokluğu...
Yelken açmalı suyun enginliğine
Kaygusuz ve yalnız, ki en iyisi...
Ruh ey! seninleyim, benimle beraber ol..
Gitmeye hazır ve nefret etmiyen gitmekten,
Cesur gemiciler alırlar ikimizi gemilerine,
Açılırız ey! açılırız enginlere..
Gel benim ruhum gel..
Daha uzağa, uzağa açılırız..
Gözlerimizde taze bir sevinç..
Fakat hakiki ve cesur..
Ve Tanrının denizlerinde olurur.
Ey! daha uzağa, uzaklara açılmamız mümkün.

Walt WHİTMAN'dan
Tarık Dursun K.

Salut Au Monde

I

Tut elimi, ey Walt Whitman!
Şu birbirine geçmiş sonsuz halkalar,
Şu akıp giden harikulâdelikler!
Şu manzaralar ve sesler!
Herbirinin hepsine cevap verişi, herbirinin arzı bütünüyle paylaşması.

Nedir içinde yayılan, Walt Whitman?
Hangi dalgalar ve topraklardır dışarı sızan?
Hangi iklimler? Kimler ve hangi şehirler var burada?
Bir kısmı oynıyan, bir kısmı uyuklıyan şu çocuklar kimdir?
Kimdir şu genç kızlar? şu evli kadınlar kimdir?
Kolları birbirlerinin boynuna dolanmış ağır ağır yürüyen şu ihtiyarlar kafilesi kimdir?
Bunlar hangi nehirlerdir? hangi ormanlar ve meyvalardır bunlar?
ler içinde böyle heybetle yükselen şu dağlar hangi dağlardır?
Onbinlerce evi dolduranlar kimlerdir?

II

Genişlik yayılır içimde, uzunluk uzanır,
Doğuda Asya, Afrika, Avrupa, Amerika'nındır batı,
Sarmış arzın belini hattıistivanın sıcak rüzgârları,
Kuzeye ve güneye merakla döner mihver,
En uzun gün içimdedir, meyilli bir daire çizer güneş, aylarca batmaz,
Gece yarısı ufuktan birdenbire güneş doğar içimde ve tekrar batar,
İçimde medar bölgeleri, denizler, şellâleler, orman'ar, yanardağlar, kayalar.
Malezya, Polonezya ve büyük batı Hind adaları.

Walt Whitman'dan Suat TAŞER

Kendimizi nasıl tanıyor ve nasıl gösteriyoruz!

(Baştarafı 1 inci sayfada)

alıyor, işliyor. Diğer taraftan Avrupayı Türkiye'ye nazaran daha yakından tanıyan yazı hayatımızın kodamanlarından bir muharrir, bize, bu eseri sunuyor..

Vak'anın köyde cereyan ettiğini duyduğumuz yerli bir filme gidiyorsunuz: Evin büyüğü sofranın başına oturuyor, ev halkı etrafında; hepsinin önünde porselen kâseler, çorbalarını ayrı kaptan içiyorlar.. Hani yemekten sonra genç kızlardan birinin hemen bir piyanonun başına geçivermesini de bekliyorsunuz.

Hayatlarında köyde, hattâ kasabada yemek yememiş olan bu insanları bu kadarcık (!) kusurlarından dolayı hoş görmek bir şey değil. Fakat biraz sonra köy ortasında gelinlik bir kızın erkekler yanında soyunuverdiğini ve güzelim Bikini mayosiyle göle dalıverdiğini göreceksiniz!..

Müzik kültüründen emin bulunduğunuz değerli bir san'atkârımız, kendisine Yunus Emre'yi ilham kaynağı ediniyor. Nerdeyse insanın tanışmamış olmasına rağmen bu hamiyetli vatandaşı gidip kucaklıyacağı geliyor. Yunus'u seven, onu anlıyan insan!.. Bunlara ne kadar ihtiyacımız var! Bir milletin asırlarca zevkinde, düşünce ve duygularında dipdiri yaşayan büyük insanın; bu samimî, süssüz, en büyük hakikatleri, en girift mes'eleleri dost ve alçak gönüllü edasıyla deyi veren bu halk san'atkârının kıymetli bir bestekârımızın gönlünden ses ve heyecan halinde yükselmesi!.. Bu, parça parça da olsa, daha önce yapılmadı mı? İşte Yunus'un ilâhileri Ninelerimizin bunları ağlıyarak okuduğunu kaç defa gördünüzdür.

Fakat, bu oratoryo Paris'te, büyük bir orkestra tarafından çalınacak. Kimbilir, onlar Yunus'un heyecanını daha yürekten duyacaklardır. Sözler Fransızca'ya tercüme edilecek ve bunları da Fransız san'atkârları okuyacaklar!.. Yunus'un güzelim edâsından da, varsın eller de Yunusu tanısın, tatsın diye vazgeçelim. Böylece avunalım. Fakat bu kilise musikisi içinde bir sahib rolüyle karşımıza çıkan bu tanıyamadığımız insanı **bizim Yunus**'un ruhiyle beraber içiniz sızlaya sızlaya anlamadan dinliyeceksiniz. Size, meselâ: «Bu **Saint Vincent de Paul oratoryosu**'dur.» deselerdi muhakkak beğenecektiniz. Ama, parçanın adını söylemeselerdi, kırk yıl düşünseniz bizim yanık Yunus'umuz, Derviş Yunus'umuz, uzaktan bile olsa, hatırınızdan geçemiyecekti.

Belki de eser, teknik bakımlardan son derece olgun ve noksansızdır; onu bilmem. Bunu ehli olanlar söylediler. Fakat eserin bizden olmadığı pek açık. Bazı konpozitörlerimiz halk şarkılarının, zeybeklerin, oyun havalarının motiflerini alıyor, çok sesli leştiriyor, armonize ediyorlar; yeni bir terkib vücuda getiriyorlar. İşte hakikî münevverin vazifesi budur, yoksa Yunus Emre'yi filân rahibin kılığına sokmak değil. A. Adnan Saygun Beye düşen iş, her halde, bu milletin, onu pek iyi anlıyan ve seven etrafının, ilâhilerini bestelemek için kullandıkları motiflerden istifade etmekti. Bir çok şiiri bestelenen Yunus'un muhtelif devirlerde **kendi gibi halk içinde eriyip kaybolmuş san'atkârlar** tarafından yapılmış besteleri, onun bu milletin gönlünde ses halinde billûrleşmiş aksi sadâsı değil miydi?

Bize köyü vermek isteyen bir filimde köyün ortasında mayoyla göle dalıveren köylü kızlarımızı; ömrünün büyük bir kısmını Avrupa'da geçirmiş, kimbilir belki de tanıdığı köylerden en küçüğü Kadıköy olan bir muharririn takdim ettiği, İstanbullu bir romancının eserinde hareketleri, düşünceleri ve hayata karşı takındıkları tavırlariyle Dostoyevskinin tiplerinden aldıkları müstamel elbiseleri içindeki köylülerimizi; anlıyamadığımız bir rahip rolüyle karşımıza çıkan Yunus'umuzu, görüpte sızlanmamak elden gelmiyor.

Nihan M. ÇETİN

Aktüalite ∞ Haberler

AKADEMİ BİNASI YAPILIYOR:

Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü Zeki Faik İzer Ankara'da Mimarlar Birliiğnin 25 Aralık'ta yapılan toplantısında, bir çok makamlarla temas ettiğini, yüzdeyüz netice aldığını, yanan Akademi binasının yerine yine Fındıklı'da güzel bir bina yapılacağını, Akademi'nin Üniversite gibi müstakil olacağını, 23 yabancı devlet temsilcilerine baş vurarak Güzel Sanatlar Akademisine kitap tedariki teşebbüsüne geçildiğini söylemiştir.

MEHMET AKİF GÜNÜ:

İstiklâl Marşı şairi Mehmet Akif'in 12 inci ölüm yıldönümü dolayısiyle 26 Aralık Pazar günü İstanbul ve Ankara'da anma törenleri yapılmış ve tanınmış sanatçılarımı ztarafından şahsiyeti belirtilmiş, şiirleri okunmuştur.

ERICH VON STOHEIM:

Ünlü artist, sahne vazıı ve rejisör Erich von Stroheim bu defa «Paprika» adında beş yüz sayfalık bir roman yazmıştır. Romanın konusu Macar Çingenelerinin nayatıdır. Eser Almanca yazılmış olup muhtelif dillere çevrilmektedir.

KİTAP SEVER MİYİZ?

Bir doktor Türk'lerin kitapseverlerin başında geldiiğni söylemiş. Ulunay buna kızmış, döşenmiş. Şevket Rado da Ulunay'ı haklı buluyor ve şu sonuca varıyor:

«Biz de kitapsever insanlar olmağa çalışacağız, demek, kitabı sevene güç rasladığımız halde bir kitabı severiz demekten çok daha faydalıdır.» En doğrusu da bu.

EKONOMİDES VE CEMAL REŞİT BEY:

Atina Devlet Orkestrası şefi tanınmış sanatçı Ekonomides Aralık ayı içerisinde şehrimize gelmiş, ve Filârmoni konserinde Senfonik Orkestramızı idare etmiştir.

Bunun karşılığında değerli piyano üstadımız Cemal Reşit Bey Türk ve Elen kültür yakınlığının bir gösterisi mahiyetinde 15 Ocak'ta Atina'ya gidecek, orada Devlet Orkestrasını idare edecektir.

AKTÖR ŞADİ:

29 Aralık Şadi'nin ölüm yıldönümüydü. O gün seçkin bir kitle aktörün Merkezefendi'deki kabrini ziyaret ederek hatırasını anmışlardır.

HÜR ADAM YETİŞTİRMEK:

Hür fikirleri Yayma Cemiyeti'nin tertiplediği konferanslardan ilki 29 Aralık ta tanınmış yazarımız Halide Edip Adıver tarafından verildi. Çok faydalı görülen bu kenferansın metni Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti tarafından yayınlanacaktır.

BİR ARTİST 103 YAŞINDA:

İngiliz artistlerinden Helen Creswell 1 Kasımda doğum gününün 103 üncü yıldönümünü kutlamıştır. Bunu gazetelerde okuyunca hayre tettik. Demek bir artist 103 sene yaşıyabiliyor. Şu İngiltere ne zengin memleket.

AMERİKAYA GİDEN ÖRENCİLER:

Newyork Herald Tribune gazetesinin devetlisi olarak Amerika'ya iki ay müddet için iki Lise öğrencisi gittiler. Bu öğrenciler Ankara kız Lisesinden Jale Ergunkan ile Bazi Lisesinden Fuat Pekçe'dir. Seyahatın amacı Amerikayı tanımak ve orada Türkiye'yi tanıtmaktır. Şimdiye kadar ihmale uğrayan Türkiye'yi tanıtmak konusunda bu iki genç hakalı mne dereceye kadar muvaffak olacaklar. Haydi hayırlısı!

DOKTOR SCHACHT OPERET YAZMIŞ!

Tanınmış Alman İktisatçısı Dokto. Schacht'ın bir operet yazdığı Hamburgtan bildirilmektedir.

Cahide Sonku istifa etti:

Şehir Tiyatrosunun değerli artisti Cahide Sonku 17 yıllık bir çalışmadan sonra Tiyatrodaki ödevinden ayrılmıştır. Söylendiğine göre Cahide tanınmış İngiliz Arthur Rank film şirketinin Türkiye mümessilliğini üzerine almış, aynı zamanda filim çevirmek üzere hahazırlıklara da başlamıştır. Cahide'nin istifası tiyatro ailesinde ve meraklılarında büyük teessür uyandırmıştır. Kendisi ile görüşenlere Sonku:

— Bok sevdiğim sahneden ayrılışım içimi sızlatmaktadır. Fakat bu vaziyet hayatımın bir dönüm noktası olacağından istifaya mecbur oldum, demektedir.

ATA'NIN ANKARAYA AYAK BASTIĞI GÜN

27 Aralık günü Atatürk'ün Ankara'ya ilk ayak basışının yıldönümü idi. Bu tarihi gün toplantılar, konferanslar ve spor gösterileriyle kutlandı.

ÜNİVERSİTEDE MÜNAZARALAR BAŞLADI:

Üniversitede münazaraların ilki 21 Aralık Salı günü Eminönü Halkevinde yapıldı.

Konu: «Umumi affın faydalı olup olmadığı» idi. Neticede, umumi affın faydalı olmadığını müdafaa eden ekip kazandı.

İkinci münazara da 28 Aralık Salı günü yapıldı. Hukuk Fakültesinin tertiplediği bu münazaranın konusu: «Suçları önlemek için zecri tedbirler lâzım mıdır?» idi. Münazarayı menfi tezi, yani: «Suçları önlemek için içtimai muhitin islahı lâzımdır» tezini müdafaa eden taraf kazandı.

İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

Türk İnkilâp Tarihi Enstitüsü İnkilâp tarihine ait vesika, kitap vesair eşyanın toplanmasına devama karar vermiş, ve bu hususta bir tamim hazırlıyarak bütün illere göndermiştir. Bu gibi eserleri satmıyarak bağışlamak isteyenlerin bu bağışları kabul edilecek ve kendilerine «Enstitü şeref diploması» verilecektir.

İZMİR ŞEHİR TİYATROSU YANDI

19 Aralık günü İzmir Şehir Tiyatrosu yanmıştır. Gazetelerin bu acı olaya gösterdikleri ilgisizlik ve duygusuzluk sanatsevenler muhitinde teessürle karşılanmıştır.

T. S. ELIOT'UN EDEBİ KİŞİLİĞİ

Gülten ÖZOK

Bu yıl Nobel Şiir ödeı (mükâfatı) İngiliz şair ve eleştirmeni T. S. Eliot'a verildi. Eliot bizde pek az tanılır, o da ancak şiir sevenler arasında, fakat hic olmazsa şimdiden sonra onun «edebi kişiliği» ni bilmemiz gerekmez mi?

«Şair» ve «Eleştirmen» olarak Eliot'un iki yönü var: İlk yönüyle o bir şair, hem de çok kuvvetli tekniği olan bir şair olarak karşımızdadır. Eliot «Senbolist» yolla duyguları ifadeye gidip «elmas, inci» gibi cümleler yapmak yerine «duygusal durumları belirtmek» isteyenlerdendir; fakat bu anlatım yolunu o senbolistlerden çok daha ileri götürdü, çok daha kişisel ve dolambaçlı bir şekle soktu. Yazılarında gerçekle senbol, elemle parlak bir anlatış karışık. Zaten kendisi de şiir anlamını şöylece anlatıyor: «Söyliyeceğimiz şeyden çok onu kime ve nasıl söylüyeceğimize önem vermeli. Çünkü şiirin yeri, varlığı yazarla ckur arasındadır», Felsefesi tekniğinin yanında ikincil kalır. 19 uncu yüzyılın «iyimserlik» ve «neşe» sine isyan, hemen bütün yazılarında beliren temel ruh; yaşanılan zamanın geçmiş «aşağılığı» - güzel bir geçmişe karşılık iğrenç bir hal - başlıca konusudur. Laforgue ve «Romantique» lerin çoğunda bulunan bu düşünleri (düşünceleri) «The Wask Land» adlı şiirinde belirtmiştir.

«Sanat Eleştirmeni» yönüne gelince: Gerek bilgisinin derinliği ve gerek kalemini ustaca kullanışı bakımından bu alanda eşsizdir, denebilir. Bizi istediği şeye inandırabilme yetteneği var kendisinde; fakat şiirinin aksine bazen sıkıcı, bazen de asılsız kuramlarla dolu.

Eliot'u Fransadaki Senbolist cereyanın bir halkası sayabiliriz. Zaten o da onlara olan borcunu çok iyi biliyor: «Eğer Mr. Symon'un EDEBİYATTA SENBOLİST HAREKET adlı kitabını okumasaydım ve Laforgue'u tanıyacaktım, ne de Rimbaud'yu; Verlain'i bilmeyecek, Corbier'i duymıyacaktım bile» diyor, «o kitap benim sanatımın gidişine bir yön verdi!»

Eliot'un Avrupalı ve Amerikan genç yazarlara gerçekten çok büyük etkisi oldu. Tekniğinin ustalığı ile onları büyüledi; fakat gizlemediği ölüm isteği, kötümserliği hiç bir yerde kabul edilmedi.

T. S. Eliot'un «La Figlia che Piange» (İtalyanca'dır, Ağlıyan genç kız anlamına gelir) adlı şiirinin tercümesini aşağıya alıyoruz:

La Figlia che Piange - Ağlıyan Genç Kız.

Merdivenlerin üst basamağındadır,
Ve dayan bir bahçe saksısına.
Ör, ör güneş ışınlarını saçlarında
Bastır çiçekleri göğsüne acınla, şaşkın;
Sonra fırlat onları yere; ve dön geri
Geçici bir pişmanlık gözlerinde;
Fakat ör, ör güneş ışınlarını saçlarında

★

Böylece o erkek gitsin,
Böylece o kadın dursun ve acı çeksin;
Böylece ruh nasıl yaralı ve bereli
Akılsa bıkkın terk eder bedeni,
O erkek gitmiş olsun.
Bir yol bulsam,
Bir gülümseme, bir el sıkışı kadar sadakatsız.
Bir yol ki hem kolay, hem de temiz,
Bir yol ki anlıyabilsek bir ikimiz.

★

Kadın arkasını döndü. Fakat güzün
Bir çok günler, bir çok gün ve bir çok saatler
Bu hayalimi yordu benim.

★

Saçları kollarında ve kollarında çiçekler;
Tuhaf, demek onlar da olabilirdi beraber
Meğr bir duruş, bir eda kaybetmişim ben.
Hâlâ bazen bu düşünceler,
Dertli geceler ve günümün dinlenmesini yorar.

ANKARA MEKTUBU

Yeni yıla sanat faaliyeti bakımından bereketli bir başlangıçla girdik. Milli Eğitim Bakanlığının Ankara Halkevi salonlarında tertilediği onuncu Devlet Resim ve Heykel sergisi iki Ocak pazar günü açıldı. Geçen yıllara nazaran daha özlü kesafet gsöteren sergide, insanın gözünü, gnölünü doyuracak resimler var. Bu meyanda, yıllardır çalışan, resim yapan ve kendi san'atında bir karış bile ileri gitmek istemiyen bir zümre çoğunluğu teşkil ediyor. Hâlâ, portre, natürmort, peyzaj anlayışının dışına çıkamıyan bu grup, karşısında genç ressamlarımızdan yaptıkları hamleleri insan hayranlıkla seyrediyor. Bu yılki sergide, Çanakçalı mükâfatını Ferruh Başağa'nın «Aşk» isimli resmi kazandı. Jürinin isabetli kararı, bir genç ressamın deeğrini daha ortaya çıkarmış oldu. Serginin büyük kalabalığı içinde, bir renk mahşeri olan, Bedri Rahminin «Karacaoğlan'ı» «Mor Gelin'i» Nuri İyem'in «Dekoratif Panos'u», Eşref Üren'in «Kar'ı», Haşmet Akal'in «Donkişot'u, Forsalar'ı», Turgut Atalay'ın «Mandolinli kız'ı, Operet artistler'i» resim san'atinde garpta bile yüzümüzü ağırtacak eserlerdir.

TİYATRO

Ankaranın, biricik Küçük Tiyatrosu bu mevsim yine samimi ve gayretli çalışmalarına devam ediyor. Cevat Fehmi Başkut'un Paydos'undan sonra, Shekispir'in 12 inci Gece isimli komedisi sahneye konuldu. Bizde, telif piyeslerin halk tarafından tutulması artık küçümsenmiyecek bir meseledir. Her devirde Klâsiklerin kazandıkları üstün ve öğretici muvaffakiyetleri yanında, yerli tiyatro hiçbir devirde ve hiç bir memlekette bu kadar ihmal edilmemiştir. Telif eserler, halkın tiyatro terbiyesini kisâik anlayışa dorğu götüren yegâne basamaklardır. Türk tiyatrosunun kurtuluşu, halk tiyatrosunun kuruluşuyle olacaktır.

ÖNEMLİ BİR KONFERANS:

Muallimler Birliği Terbiye Encümeninin tertiplediği Pedagoji konferanslarının üçüncüsü olmak üzere 28 Aralık'ta Eminönü Halkevinde Hukuk Fakültesi Doçentlerinden ve Birlik üyelerinden olup Amerikadan yeni dönen Sulhi Dönmezer tarafından «Amerikada çocuk suçluluğu ile mücadele» konulu bir konferans verilmiştir.

Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden: Mehmet AKUZUN

Sekreter: Sabahattin Hüsnü

Not: Her türlü müracaat sekreter adına yapılmalıdır.

Adres: P. K. 445 İstanbul

Abone: Yıllığı 250 Altı aylığı: 150 kuruştur.

HER AYIN ONBEŞİNDE İSTANBUL'DA ÇIKAR

Basıldığı yer: ÜLKÜ Basımevi

★ AKTUALİTE ★ HABERLER ★ AKTUALİTE ★ HABERLER ★ AKTUALİTE ★ HABERLER ★ AKTUALİTE ★ HABERLER